

ДОРОГОЦІННЕ КАМІННЯ — різні за складом і будовою мінерали, переважно кристали, з особливими властивостями. Ін. назви — кошовне каміння, самоцвіти. В Україні виявлено понад 50 видів Д. к. (ювелір., ювелірно-вироб. і вироб.): топаз, берил, аквамарин, бурштин, рубін, смарагд, гранат, аметист, гірський криштал, гагат, алмаз та ін. Видобуток топазу, берилу, моріону, гірського кристалу проводиться на Волин., бурштину — на Клевів. і Волинському родовищах (усі — Рівнен. обл.). Волин. топази голубі, винно-жовті, білі, рожеві, іноді зональні з голубим або рожевим забарвленням в ядрі кристала. Багато прозорих кристалів масою від 100 г до 10 кг і більше, найбільший — 117 кг. Берили Волин. родовища світло-зелені, оливково-зелені з жовтуватим відтінком, рідше зустрічаються аквамарини (унікал. кристал розміром 38–14–14 см, маса 15 кг). Прояви рубіну відомі на Побужжі: Кошаро-Олександріїв. родовище (р-н Капітанів. родовища силікат. нікелю), рубіну і лейкосафіру — в Приазов'ї (пов'язані із силіманіт. гнейсами нижнього протерозою). Єдиний в Україні прояв смарагду — у Крутій балці (Донец. обл.) — пов'язаний із слюдистими зонами на контактах рідкометал. пегматитів з ультрабазитами нижнього протерозою. Кристали яскраво-зеленого смарагду прозорі, короткопризматичні (до 2 см). Циркон міститься у магмат. гірських породах і маріуполітах Приазов'я (розміри кристалів невеликі); родовища ювелір. гірського кристалу — на УЩ (Володар. рудник) і у складчастих областях Донбасу (Нагол. кряж, бл. 10 родовищ), Карпат, Криму; численні родовища «мармароських

діамантів» з високими декор. якостями (дрібні кристали 1–12 мм, прозорі, без кольору) — у Карпатах: Репин., Воловець., Верхньо- і Нижньоворотинське розсипні родовища. Тигрове і соколине око виявлені на рудниках Кривбасу, де вони утворюють прожилки у заліз. кварцитах. Тут зафіксований єдиний в Україні прояв якісного нефриту. Укр. геологи відкрили велику кількість мінералів і гірських порід з високими худож.-декор. властивостями, які ще не знайшли належ. використання: опал, халцедон і його різновиди (сердолік, плазма, агат, сардер, геліотроп), рожевий кварц, джеспіліти, гагат, яшмоподібні породи і яшми різних генет. типів, мармур. онікс, родонітно-родохрозитна порода, лабрадор і габро-анортозит, обсидіаноподібні перлити і липарити, порфіри і порфірити, пегматити, амазоніти, епідозити, епідотиз. та алуїт. породи, кольор. кремені, гіпс, ангідрит, селеніт, скам'яніла деревина, гранат. породи, маріуполіти, серпентиніти (змійовики), офіокальцити, амфіболіти, унакіти та ін.

Рекомендована література

1. Супрычев В. А. Самоцветы. Геммологические этюды об ограниченных камнях Украины. 1980;
2. Його ж. Занимательная геммология. Очерки о поделочных самоцветах Украины. 1984;
3. Латиш І. К., Падалка І. А. Кошовне та декоративне каміння України. 2003;
4. Мацуй В. М., Епатко Ю. М. Алатырь-камень-Янтарь. 2006 (усі — Київ).

В. М. Мацуй

Бібліографічний опис:

Дорогоцінне каміння / В. М. Мацуй // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-20960>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).